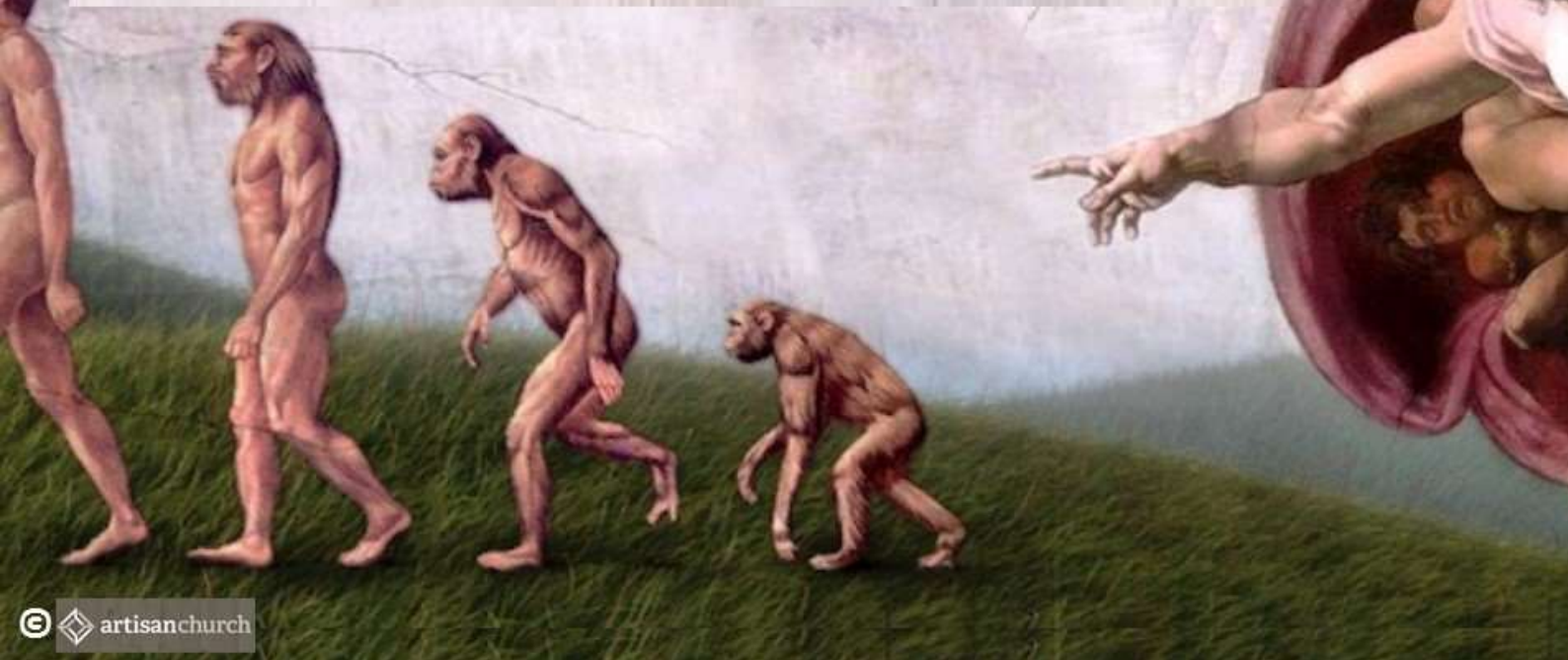

Dr. Hecker Kristóf

Ki hisz ma még az evolúcióban?

© artisanchurch

A nyugalom megzavarására alkalmas kijelentéseket tartalmaz!

Ennek az írásnak, ahogy az eredeti előadásnak, nem célja, hogy az egyetlen és örökérvényű választ megadja erre a kérdésre. Mindössze kérdéseket szeretnék feltenni, amikkel nekem is szembesülnöm kellett valamikor.

Kezdjük egy örökzöld referenciával. Forduljunk a Bibliához. A természet és Isten kapcsolata több helyen is említésre kerül, nem kizárólag a teremtéstörténet kapcsán. A címben feltett kérdéshez számomra a Római levél 1. részéből, a 19-23. versekig terjedő rész kapcsolódik.

„Mert ami megismerhető az Istenből, az nyilvánvaló előttük, mivel Isten nyilvánvalóvá tette számukra. Ami ugyanis nem látható belőle: az ő örök hatalma és istensége, az a világ teremtésétől fogva alkotásainak értelmes vizsgálata révén meglátható. Ennélfogva nincs mentségük, hiszen megismerték Istent, mégsem dicsőítették vagy áldották Istenként, hanem hiábavalóságokra jutottak gondolkodásukban, és értetlen szívük elsötétedett. Akik azt állították magukról, hogy bölcssek, azok bolonddák lettek, és a halhatatlan Isten dicsőségét felcserélték emberek és madarak, négy lábúak és csúszómászók képével.”

Nem akartam a teremtéstörténetet idehozni, mert annak a résznek az értelmezése meglehetősen sok megközelítést megért már, és nem lévén teológus, ehhez inkább nem szólnék hozzá. Az idézett rész viszont már régóta az egyik mottóigém: „ami megismerhető az Istenből (...) az a világ teremtésétől fogva alkotásainak értelmes vizsgálata révén meglátható”. Sőt, a nem látható lesz így látható. Valahogy úgy, ahogy a feleség egy egy szép csokor virág mellett egy kedves üzenetet talál az asztalán a férjétől. A nem látható szeretet látható megnyilvánulásaként. Isten az irántunk való szeretetét a körénk teremtett lényekkel is ki akarta fejezni. A mező sokszínű virágai, a fák susogása, a gyönyörű lepkék, a dallamos madárcsicsergés számunkra mind Isten dicsőségét hirdetik. Emellett táplálnak minket, és bizonyos fajok húsféles társainkká is szegődtek.

Sokan néztek rám furcsán, hogy biológusként hiszek Istenben, pedig nekem épp a természet csodái segítettek Isten létének megértésében és közelségének átélésében. Ráadásul, az „értelmes vizsgálat”, amit ma természettudománynak hívunk, szintén kiskorom óta közel állt a szívemhez. Engedjétek meg pár szót magamról, hogy a „miért épp ő beszélt erről egy templomban” kérdésre is választ kapjatok: keresztény családban nőttem fel, felnőttként is ezt az életutat választottam, és igyekszem a mindennapokat a Biblia fényében megélni. Kis túlzással zoológusként végeztem, majd környezettudományokból doktoráltam, és a mai napig a természetvédelemben dolgozom. Valahogy az lett a tapasztalatom az elmúlt bő 20 évben, amit a szűkebb szakmában töltöttem, hogy aki biológiával foglalkozik, általában ateista. Ennek köszönhetően elég sok vitám is volt a témában. Sőt, a legtöbbször tényleg értetlenül néztek, hogy hogy tudom összeegyeztetni a hitemet a tudománnyal, hiszen a kettő kizárja egymást.

„Értetlen szívük elsötétedett” ... „Akik azt állították magukról, hogy bölcssek, azok bolonddá lettek...” Ezek nagyon erős kijelentések, de egyben egy szomorú tényről állítanak elénk. A természetet a végtelenségig szeretők, ámde Istent el nem ismerők, vagy inkább Őt nem ismerők emberek legtöbbször végtelenül kedvesek, előzékenyek, figyelmesek. Egyszerűen a világ szemében minden bizonnyal „jó emberek”. De egyvalami, éspedig egy nagyon fontos valami hiányzik az életükből. Mi keresztények tudjuk, hogy nem elég jó embernek lenni. Hiszen nem a cselekedeteink által üdvözülünk, ahogy nem tudjuk a saját hajunknál fogva kihúzni magunkat a vízből. De ami számomra még szomorúbb, hogy nem érzik a hiányt. Mert a „a halhatatlan Isten dicsőségét felcserélték emberek és madarak, négy lábúak és csúszómászók képével”. Miközben azt gondolták, hogy milyen bölcssek, mert egy „elfogult tudatlan bibliamolynak” (szándékos túlzás) megmagyarázták, hogyan keletkezett minden magától, így elhithetve magukkal újra, hogy Isten nem létezik... Ugye milyen fájdalmas?

Sokszor felmerül bennem a kérdés, hogy vajon vagyok-e olyan jó keresztény, hogy az életemet látva érezzék a hiányt? Mennyi ebből az én felelősségem? Pál apostol itt azt mondja, hogy „ennélfogva nincs mentségük...”. És amikor a téma előjön, némelyek olyan vehemenciával védik a maguk igazát, mintha az életük függne rajta. Így is van! Csak épp a rossz irányba tartanak! De hogy figyelmeztessük őket? Sajnos csak nagyon kevés esetben találkoztam olyannal, aki hajlandó volt elgondolkodni, urambocsá elismerni, hogy nem tud mindenre elfogadható választ adni. A legtöbbször csípőből elutasítják az isteni teremtettség gondolatát. Hogy ez mennyire az ő hibájuk vagy nem, erről még később.

Már régi vágyam, hogy keresztény körökben is szó essen az evolúció hitelességéről, mert ez nem pusztán tudományos kérdés, amihez a hitnek semmi köze. Nagyon is sok köze van, ezért is választottam ezt a címet. A kérdést egy kedves biológus ismerősöm tette fel a népszerű közösségi oldalon egy általa fordított cikkre hivatkozva, amiben egy érdekes jelenségről írtak. Egy szigeten egymás után viszonylag rövid időn belül két hurrikán is végigsöpört. Kutatók megfigyelték, hogy a szigeten élő gekkók megváltoztak, jobban mondva (egy kis szakzsargon) kiszelektálódott a populáció egy része: amelyik gekkónak nagyobb volt a lábujja párnája és a mellső láb hossza, viszont a hátsó láb rövidebb volt, az életben maradt, és továbbszaporodva rögzítette ezt a változást.

Tehát akkor miben is hiszünk? Mi is az, amit evolúciónak hívunk? Egyszerű fordításban fejlődés, bár ha közelebbről megnézzük a folyamatokat, amiket leírnak vele, én inkább „alakulás”-ként értelmezném. A fejlődés szóban már benne foglaltatik egy pozitív, felfelé mutató irány, az átalakulás semleges irányultságú. Átalakul „A” „A variáns”-sá. Még csak nem is „B” lesz. Kedvelt példa erre a kutyák variációs gazdagsága. Az egyes fajták teljesen különböznek egymástól, mégsem jut eszébe senkinek külön fajként definiálni őket. A „viharvert” gekkók sem fejlődtek egy másik gyíkfajjává, hanem gekkók maradtak, csak egy kicsit átalakult a lábuk. Alkalmazkodtak a kialakult helyzethez. Ezt hívjuk mikroevolúciónak. Ezzel szemben a makroevolúció az, amit

a legtöbben evolúcióként emlegetnek. A törzsfajlás, vagyis az a folyamat, amiben az „őslevesből”, ill. az abban véletlenszerűen kialakult egyszerű egysejtűekből hosszú évmilliók, mutációk, rekombinációk és más egyéb „iók” folyamánként létrejött az ember.

Az evolúciós kapcsolatok utólagos megfejtése többnyire a külalaki hasonlóságon alapul, vagyis, ha „A” faj hasonlít „B”-re, csak más az életmódja, akkor valószínű, hogy volt egy közös ő, csak a környezeti hatások következtében „A” erre, „B” arra fejlődött, és különvált az eredeti faj két fajjává.

Itt azért érdemes megjegyezni, hogy a faj fogalmának értelmezése is komoly átalakulásban van. Már Linné is sejtette, hogy a faj nem egy fix dolog, de ma már egyre több kutatás fényt derít arra, hogy a fajok közötti határok nem olyan élesek (pl. az unkák fajhibridjei).

De hogy ne mindig csak állatos példák legyenek, álljon itt egy műszaki példa. Képzeld el egy autógyártó legaktuálisabb modellpalettáját. Hasonlítanak? Persze. Az egyiknek kicsit magasabb a háta, a másik kicsit hosszabb, mint a többi, de alapvetően elég erős a hasonlóság. Még ha más is lenne egyik-másiknak a színe, attól se jönnénk zavarba. Rokonok? Minden bizonnyal. Volt egy közös ő, amelyből különböző irányokba fejlődtek, megőrizve 1-2 eredeti tulajdonságot? Ha az egyiknél a varrógépet vagy a másiknál a kerékpárt közös ősnak tekinthetjük, akkor volt. De jó nagyot fejlődtek! Amit viszont ebben az esetben biztosan tudunk, hogy mindnek ugyanaz az intelligens tervezője van, és a hasonlóság a tervező azonosságából ered. A különbségek pedig a különböző igényeknek való megfelelést célozzák.

De térjünk vissza a jelenleg egyeduralgató természettudományos értelmezésre. A jelenlegi iskolarendszerben ezt tanuljuk minden szinten, ezt sulykolják belénk, kövület-maradványaiból összerakott őslényekkel, azok fejlődési soráival, és persze a kihagyhatatlan gumicukor vagy csirkefalatka formában ránk zúdított dinoszauruszokkal. Bár egyházi iskolában nőttem fel, biológiaórán mi is csak az evolúcióról tanultunk. Ennek megfelelően csodabogárnak tartottuk azt az osztálytársunkat, aki a teremtés valóságáról szóló brosúrákat olvasgatott. Mivel alapvetően elég materialista beállítottságú vagyok, én is együtt úsztam az árral. Aki pedig nem kapja meg otthon a bibliai megközelítést, honnan is gondolná, hogy az élet keletkezésére létezhet egy másik, talán hitelesebb elmélet?

Egyetemi éveim alatt aztán olyan könyvekbe botlottam, amik a teremtést igazoló leletekről írtak, amiket a hivatalos feljegyzések nem is említenek. Sőt, az evolúcióelméletet tartották tudománytalannak. Bár Isten léte számomra sosem volt kérdés, de hogy emiatt az addig megrengethetetlennek tűnő természettudományos alaptézist is felül kellene bírálnom? Ehhez nekem is kellett némi idő!

Az evolúciót tényként kezelik, kezeljük, holott ez csak egy elmélet. Vannak tények, megfigyelések, amik látszólag vagy ténylegesen mellette szólnak, de attól még elmélet, vagyis a tények egyfajta értelmezése marad. Mivel egyikünk sem volt jelen a föld és az élet keletkezésékor, a talált bizonyítékokra mindenki a saját paradigmája, világképe mentén gyárt egy lehetséges magyarázatot. És az legyen világos mindannyiunk számára, hogy ez nem csupán az evolúcióra, hanem a teremtés-elméletre is vonatkozik.

De akkor mi az igazság? Mennyire hihetünk a tudós elméknek, akik rádió-karbonos kormeghatározásokra, hiányzó evolúciós láncszemekre, és persze a mindehhez szükséges eltelt évmilliókra hivatkoznak. Ráadásul, azt halljuk, hogy a darwinista tudósok hajlamosak a furcsa, nem odaillő jelenségeket, bizonyítékokat kizárni.

És mi a helyzet a Bibliával? A Biblia nem természettudományos mű, tehát akkor a teremtés leírását sem kell szó szerint venni? De akkor hogyan értelmezzük, ami oda van írva? És akkor mit higgyünk a többi utólagosan leírt történetről? Csak hogy a földtörténetnél maradjunk, az özönvízzel mi a helyzet?

És mi a tudomány? Tudományosnak ma azt fogadják el, ha egy jelenséget meg lehet figyelni, mérni, és – ami a legfontosabb – meg lehet ismételni. Lássuk be, a föld és rajta az élet kialakulásával ez utóbbit már meglehetősen nehézkes lenne megvalósítani. Vagyis a tudomány ténylegesen semmit nem állíthat a világ keletkezéséről, legfeljebb feltételezhet.

Az egyik legkedvesebb ilyen feltételezés számomra épp az egésznek a kezdete, a mindenség kialakulásának bomba ötlete: a „nagy bumm”. Ez aztán a tudomány! A semmi egyszerre felrobbant és ott volt minden. De tréfa félre, hiszen vannak rá kísérleti bizonyítékok is! Akkor mégis elhihetjük? Figyeljük csak meg: a semmiből egyszerre lett valami... Ismerősen hangzik, nem?

Ha az idevonatkozó keresztény megközelítéseket nézzük, meglepően sokféle olvasata van a Genezisnek. Helyesebben, sokan sokféleképpen próbálják a tudomány mai állása szerint értelmezni a bibliai szöveget. Van a literális vagyis szó szerinti értelmezés; az allegorikus vagy szimbolikus, amely úgy értelmezi a teremtéstörténetet, mint örök igazságok ókori képi eszközökkel történő megjelenítését. Létezik egy morális megközelítés, ami Mózes írásában az erkölcsi útmutatás és a reménység forrását látja, ill. a legújabb, a XX. században elterjedő műfaji értelmezés, ami a tudományos olvasatot nem is kezeli, hanem egy ókori bölcsességirodalmi szöveggént kezeli, ami egy általános világmagyarázatot ad. Valahogy úgy, ahogy a meséket sem kell mindig szó szerint érteni, de pontosan tudjuk, hogy mit üzen. Itt eltekintenek a további részletezéstől, mivel nem szakterületem. Annyit szándékoztam mutatni ezzel, hogy mi keresztények sem vagyunk ebben egységesek.

Természettudományos fronton pedig a kreacionista oldal egyre erőteljesebben hallatja a hangját. Támadják a darwini koncepciót, és újabb és újabb biológiai megfigyelésekkel, kémiai vizsgálatokkal jönnek elő, amik az evolúció elméletét megingatni látszanak. Persze a világi tudományos műhelyek ezeket sorra próbálják cáfolni, hiszen az egyeduralgó nézet trónkövetelőit látják benne. Talán nem véletlenül... A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége már 10 éve állást foglalt a darwini evolúciós elmélet védelmében.

„A Magyar Tudományos Akadémia – hasonlóan 67 ország tudományos akadémiáihoz, köztük az egyik elsőként megszólaló Royal Society-hez – elhatárolódik azoktól a tudományon kívüli elképzelésektől (pl. Intelligent Design), amelyek a darwinizmus tudományosan megalapozott állításait támadják, eltorzítják, illetve áltudományos érvelésekkel kritizálják. A nézetkülönbség fő forrása véleményünk szerint a vallásos hit és a tudomány természetének félreértéséből, bizonyos tudományos alapfogalmak (pl. mi az evolúció) eltérő meghatározásából adódik. Az evolúció tanulmányozása biológiai megfigyeléseken, méréseken és következtetéseken alapuló tudomány (amelynek egyes állításai bizonyíthatóak és cáfolhatóak) míg a kreacionizmus dogmán és feltételezéseken alapuló elmélet, amelyek nem összevethető, nem szembeállítható fogalmak. Meggyőződésünk, hogy a vallásos hit (így a kreacionizmus is) sem nem igazolhatja, sem nem cáfolhatja az evolúció tudományos elméletét, mint ahogy a tudományok sem foglalkozhatnak hitbéli kérdésekkel. A darwini evolúciós elmélet – ahogy a tudományokban a fejlődést figyelembe véve ez megszokott – nem teljesen lezárt volta ellenére, tudományosan megalapozottnak tekinthető és kellően leírja a fajok keletkezését és átalakulását.”

Mikor olvastam ezt a nyilatkozatot, ízlelgettem a szavakat: „áltudományos”, „tudományon kívüli”, „dogma és feltételezés”. Innen nézve az evolúcióelmélet legalább annyira dogma és feltételezés. Amiben viszont teljes mértékben egyet tudok érteni, az az alapfogalmak eltérő meghatározása, és hogy az evolúció nincs lezárva.

Szívük joga, hogy védjék a mundér becsületét, de meglátásom szerint a megfogalmazás kissé elfogult. De ez sem baj. Az sokkal jobban zavar, hogy mi keresztények sem kételkedünk ebben, csak Istent is beleerőltetjük a képbe.

A tudományt nem merjük támadni, mert mindenki elfogadja, de azért Istennek is helyet akarunk benne adni. De Ő, köszöni szépen, nem fér bele a mi képzelőerőnk által szabott korlátok közé. Ha Istent akarjuk a tudományhoz igazítani, úgy járunk, mint az első emberpár. Ők is a tudásukat akarták bővíteni, mögé akartak nézni Isten teremtésének. Mi az, amit még nem mondott el? Vegyük észre, az evolúcióelmélet egy ügyes módszer arra, hogy a szemmel látható világból kizárjuk Istent, és így az élet minden más területén se kaphasson helyet. Ezért tartom fontosnak, hogy ezen a téren is kiálljunk az igazságért, és megmutassuk az embereknek, hogy a természet szépségei igenis Isten csodálatos teremtéséről zengnek.

A magam részéről kifejezetten veszélyes kompromisszumnak tartom, hogy egyházi szinten elfogadjuk a tudományos megközelítést, vagyis ez esetben egy Isten vezérelte evolúciót. Már harapunk is az almába! Ne feledjük, a tudomány állandóan fejlődik. Újabb és újabb tudományos felfedezések mutatnak abba az irányba, hogy a természetben lévő bonyolult rendszer nem véletlenszerűen alakult ki. Előbb-utóbb a 150 éve uralkodó darwini nézet is megdől, akárcsak a föld körül keringő nap egyházi támogatottságú elmélete.

Keresztényként pedig nem felejtethjük el, hogy a teremtettségben az ember kiemelkedik az állatvilágból: Isten lelket lehelt belénk. Ha csak kifejlődtünk valami ősemberből, akkor mikor kaptuk a lelket? És mikor estünk bűnbe?

Hit szempontjából pedig, ha elhisszük, hogy Isten feltámasztotta Jézust, azt a Jézust, aki sokezer embert jóllakatott néhány prototípus alapján, de gyakorlatilag a semmiből hallal és kenyérrel néhány óra leforgása alatt, ne tudott volna egy hét alatt minden mást is létrehozni? És még egy napja maradt pihenni is.

Számtalan növény és állatfaj mutatja az intelligens tervezettség jeleit, ahogy erre egyre többen kezdenek rádöbben. Akár előzetes istenhit nélkül is. Persze gyanítom, mindet meg lehet magyarázni evolucionista szempontból is, ha elég gyakorlott az ember. Kérdés, hogy utóbbi mennyire hiteles.

Hadd hozzak ide egy példát, amit még akár magam is elhinnék Darwinnak, ha nem lenne jobb ötletem: a koevolúció. Vagyis, amikor két faj egy irányba vagy épp egymással való versengésben fejlődik. Ilyenek a virágok és beporzók, ill. parazita-gazdaszervezet vagy a ragadozó-zsákmány kapcsolata. Az iskolapélda a kakukk fészekparazitizmusa. Az evolucionista megközelítés értelmében a kakukk örökös versenyben áll gazdamadaraival, hogy különböző „trükkökkel” becsapja fiókáinak leendő mostoha szüleit. A tojás színe a fő motívum, de néhány évvel ezelőtt arra is fény derült, hogy a kakukk egy napig képes visszatartani a tojásait, hogy fiókája hamarabb kifejlődjön, s így előnyhöz jusson a gazdamadár utódaival szemben. Ha nagyon akarom, végül is el tudom képzelni, hogy akad olyan egyed, amelyik tovább érlelte a tojásait, és emiatt sikeresebb volt. Akár még azt is el tudhatnám fogadni, hogy amelyik kakukk tojása jobban hasonlít a gazdamadár tojásaira, az tudott fennmaradni. De hogy mindez véletlenszerűen ilyen finomhangolással változzon, miközben a megcélzott poszták is folyamatosan egyre jobban felismerik a kakukktojást? Mintha mindkét faj gondolkodna. Vagy akkor mégsem olyan vak az a véletlen? Mennyi idő is áll rendelkezésre? És főleg: honnan indult az egész?

A mikroevolúció bizonyított tény, mert ma is szemtanúi lehetünk. Az ecetmuslicák ehhez állandó kísérleti alanyok a gyors generációváltás és a könnyen kiváltható mutációk miatt. Mindenféle változatokat tudnak kialakítani a muslicákból, de a végeredmény ugyanúgy muslica lesz.

A természetből is tudunk hozni példát. A jól ismert akváriumi halnál, a guppinnál figyelték meg egy áttelepítés során, hogy az új környezet populációsztintű változást eredményezett. Az eredeti élőhely tele volt ragadozóhalakkal, az új helyen, ahol addig nem voltak guppik, csak egy ragadozó faj fordult elő, amelyik viszont

csak a kisebb méretű halakra vadászott, így a nagyobb méretű egyedek fennmaradtak. Az áthelyezett guppik ivadécai úgy alkalmazkodtak az új körülményekhez, hogy nagyobbra nőttek, később lettek ivarérettek, illetve kevesebb, de nagyobb ivadékokat hoztak a világra. És vajon mennyi idő kellett ehhez? A kövületekből következtetett evolúciós sebesség töredéke. 4 év elég volt, hogy ilyen látványos változás történjen az áthelyezett populációban. Akkor mihez kellene az évmilliók?

Nem állítom, hogy az én megközelítem az egyedül üdvözítő. Főleg, hogy nem ezen múlik a lelki üdvünk kérdése. De ha csak annyit értem, hogy mi keresztények el merjük hinni, hogy Isten teremtő ereje tényleg hatalmas, hatalmasabb, mint ahogy mi azt el tudjuk képzelni; ill. ha valaki eddig evolúció-párti volt, az elgondolkodik, hogy talán mégis van egy „rendszergazda” a háttérben, akkor már megértte!